

Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Emine AYYILDIZ*, Nurten ELKİN**

Öz

Bu araştırmada yaşamın ilk dönemlerinde anneyle/bakımverenle kurulan ilk ilişkilerin ileriki yaşlardaki kişilik gelişimi ve kişiliğin şekillenmesinde büyük önem taşıdığı düşünülerek, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri (güvenli, kayıtsız, saplantılı, korkulu) ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Bulgular, kişilerin bağlanma stillerinin, genel öfke düzeyleri, öfkeyi bastırma, dışa vurma ve kontrol etme ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Sonuçlar, güvenli bağlanan üniversite öğrencilerinin sürekli öfke ve öfkeyi dışa vurma düzeylerinin anlamlı derecede düşük, öfkeyi kontrol etme düzeylerinin ise anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermektedir. Kayıtsız ve saplantılı bağlananların sürekli öfke ve öfkeyi bastırma düzeyleri anlamlı derecede yüksekken, kayıtsız bağlananların öfkeyi dışa vurma düzeyleri de yüksek bulunmuştur. Çalışmada korkulu bağlanmayla sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, Bağlanma Stilleri, Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzı, Üniversite Öğrencileri.

The Examination of the Relation Between Attachment Styles and the Trait Anger and Anger Expression of University Students

Abstract

In this research, it is aimed to investigate the relationship between the attachment styles (secure, dismissing, preoccupied, fearful) and the trait anger and

DOI: <http://dx.doi.org/10.17336/igusb.76761>

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi, E-posta: emine.ayyildiz@medeniyet.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Öğretim Üyesi, E-posta: nelkin@gelisim.edu.tr

the anger expression of university students, considering the great importance and effects of the first relations with the mother/caregiver in the early years of life on the personality development. The findings revealed that there are strong relations between attachment styles and the level of anger, anger suppression, anger expression and anger control. Results noted that the university students who are securely attached have significantly low trait anger and anger expression while they have significantly high anger control. The university students who have dismissing and preoccupied attachment styles have significantly higher level of trait anger and anger suppression. The dismissing ones also have high level of anger expression. There is no relation between the fearful attachment style and the trait anger and anger expression.

Keywords: Attachment, Attachment Styles, Trait Anger, Anger Expression, University Students.

Giriş

İnsan kişiliğinin kökenlerinde, bebeğin özellikle anne babası veya bakımverenle kurduğu ilk ilişkiler yatmaktadır. Yenidoğanla anne/bakımveren kişi arasındaki içgüdüsel ve karşılıklı etkileşim zaman geçtikçe duygusal bir bağlanmaya dönüşür.¹ Böylece belirli kişilere karşı güçlü duygusal bağlar kurma eğilimi bebeğin yaşamını idame ettirmesi için gerekli olduğu kadar^{2,3} ilerleyen yaşlarda kişilerarası ilişkilerine dair davranışlarında ve duygularını düzenleyebilmesinde de önemli rol oynar.⁴

İnsanların, sahip oldukları olumlu ya da olumsuz duygu, düşünce ve davranışları, yer, zaman ve duruma göre ortaya koymaları veya kontrol edebilmeleri kişilerin kendi iç huzurları açısından önemli olduğu kadar aile, mesleki ve sosyal çevreyle uyumlu ilişkiler kurulabilmeleri açısından da

¹ Helen Bee ve Dennis Boyd, **Çocuk Gelişim Psikolojisi**, (çev. Okhan Gündüz), İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2009, s. 524-526.

² Bee ve Boyd, a.g.e., s. 524-526.

³ Nebi Sümer ve Derya Güngör, "Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemleri Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürler Arası Bir Karşılaştırma", *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 1999, s. 72.

⁴ Mario Mikulincer, "Adult Psychological Development: Attachment", *Neil J. Smelser and Paul B. Baltes (der.), International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, Elsevier, USA, 2001, pp. 160-167.*

önemlidir.⁵ Öfke ise, kişinin hafiften şiddetliye doğru değişen şekillerde gerek sözel, gerekse fiziksel tepkilerle ortaya koyduğu olumsuz duygular arasında yer alır ve bu haliyle kişinin kendini ifadesinde kullanılabilecek doğal bir ifade biçimi olabileceği gibi, kronik ve aşırı şiddet içeren tepkileri barındıran bir davranış biçimi haline de gelebilir.^{6,7} Özellikle anneyle/bakımverenle kurulan erken bağlanma ilişkileri, çocukluk ve yetişkinlik yıllarındaki sosyal etkileşimlerin kalitesinde ve duygu, düşünce ve davranışları düzenlemede de etkilidir.^{8,9} Erken bağlanma ilişkilerinin sağlıklı olup olmaması ve buna bağlı olarak oluşan bağlanma stili, hem çocukluk çağındaki, hem de yetişkinlikteki kişilerarası ilişkileri belirleyici bir unsurdur¹⁰. Bağlanma stillerinin oluşmasında ve yerleşmesinde etkili olan kişilerle olan olumsuz yaşantılar, özellikle kaygı ve öfke gibi birtakım olumsuz duygulara yol açabilir. Böylece, kişilik gelişimi üzerinde erken bağlanma yaşantılarının güçlü bir etkisi bulunmaktadır.¹¹

Bowlby'nin hastane yaşantısı veya başka nedenlerle ailelerinden ayrılmış çocuklarla çalışmaları sonucunda ortaya attığı ve Ainsworth'ün deneysel olarak test edilebilir hale getirdiği¹² bağlanma teorisi çeşitli bağlanma stilleri ortaya koymuştur. Bunlar, ebeveynlerden özellikle anne/bakımveren ile çocuğun olumlu ve sürekli fiziksel ve sosyal etkileşimine dayalı olarak gelişen güvenli bağlanma¹³ ve bu ilişkinin düzenli, sürekli ve öngörülebilir olmadığı durumlarda oluşan güvensiz bağlanma stilleridir. Ainsworth, bağlanma stillerini kaygılı, kaçınan ve güvenli şeklinde

⁵ Ömer Duran ve Jale Eldeleklioğlu, "Öfke kontrol programının 15-18 yaş arası ergenler üzerindeki etkililiğinin araştırılması", *GU Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (3), 2005, s. 267-280.

⁶ Christopher Eckhardt, Bradley Norlander ve Jerry Deffenbacher, "The assessment of anger and hostility: A critical review", *Aggression and Violent Behavior*, 9, 2004, pp. 17-43.

⁷ Berna Saçar, "İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin öfke tepkisiyle arkadaş bağlılığın incelenmesi", Çukurova Üniversitesi, Adana, 2007 (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s.7.

⁸ Kim Bartholomew, "Avoidance of intimacy: An attachment perspective", *Journal of Social and Personal Relationships*, 7 (2), 1990, pp. 147-178.

⁹ Nursen Oral ve Nesrin Hisli Şahin, "Yeme tutum bozukluğunun kişilerarası şemalar, bağlanma, kişilerarası ilişki tarzları ve öfke ile ilişkisi", *Türk Psikoloji Dergisi*, 23 (62), 2008, s. 37-48.

¹⁰ Bartholomew, a.g.e., pp. 149.

¹¹ John Bowlby, **Attachment and Loss**, Basic Books, 1983, pp. 277.

¹² Inge Bretherton, "The origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth", *Developmental Psychology*, 28, 1992, pp. 759-775.

¹³ Bowlby, a.g.e., s.291.

sınıflarken¹⁴, Bartholomew ve Horowitz, dörtlü bağlanma modelini (güvenli, korkulu, saplantılı, kayıtsız)¹⁵ ortaya koymuştur. Güvenli bağlanan çocuklar, anneden ayrılma, yabancı kaygısı yaşama gibi stres yaratabilecek durumlarda, güven duygusunu koruyabilir ve etkin davranışlarını sürdürebilirler.¹⁶Bu çocuklar, yetişkinliklerinde kişilerarası ilişkilerine değer veren ve genellikle olumlu ilişkiler yaşayan, iyi ve kötüyü tanımlamada nesnel davranan, erken deneyimleri hakkında tutarlı konuşan, ilişkilerinde kolay yakınlık kurmakla birlikte özerk olmayı da başarabilen kişiler olarak karşımıza çıkarlar.^{17'18'19} Annenin/bakımverenin çocuğa ve gereksinimlerine karşı duyarsız, aşırı müdahaleci veya reddedici olması yahut anne/bakımveren ile çocuk arasındaki ilişkinin dengesiz ve öngörülemez olması durumunda ise çocukta güvensiz bağlanma oluşmaktadır.²⁰ Kayıtsız bağlanma güvensiz bağlanmanın bir çeşididir ve bu kişiler kendi güçlü yönlerini abartılı şekilde vurgularken, başkaları hakkında olumsuz duygu ve tutumlara sahiptirler.²¹ Saplantılı bağlananlar ise tam tersine kendilerine güven eksikliği yaşarken, etraflarındaki kişileri destekleyici bulurlar.²² Bu kişiler, yakın ilişkilerinde sürekli olarak doğrulanma ve değer görme duygularını yaşamaya takıntılıdır ve bu nedenle ilişkilerinden beklentileri gerçekçi değildir.²³ Korkulu bağlanma gösteren kişiler ise, istemelerine rağmen, sonuçlarından korktukları için sosyal ilişkiler kurmaktan kaçınırlar.²⁴ Bu kişiler kendileriyle ilgili olumsuz duygular nedeniyle başkalarının güvenilmez ve reddedici olduğu düşünür, böylece yakın ilişkiler kurmaktan korkarlar.²⁵

Ergen ve yetişkinlerin yakın ilişkilerinde yaşadıkları durumları, bunlara dair duygu ve düşüncelerini ve verdikleri tepkileri incelemek için kişilerin bağlanma stillerini belirlemek ve bu bağlanma stillerini çeşitli değişkenler açısından incelemek üzere çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar,

¹⁴ Akt. Bretherton, a.g.e.,pp. 769.

¹⁵ Kim Bartholomew ve Leonard M. Horowitz, "Attachment styles among young adults: A test of a four-category model", *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (2), 1991, pp. 226-244.

¹⁶ Nebi ve Sümer, a.g.e., s. 73.

¹⁷ Bee ve Boyd, a.g.e., s. 608.

¹⁸ Nebi ve Sümer, a.g.e., s. 75.

¹⁹ Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., s. 227.

²⁰ Nebi ve Sümer, a.g.e., s. 73.

²¹ Nebi ve Sümer, a.g.e., s. 76.

²² Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., s. 227.

²³ Nebi ve Sümer, a.g.e., s. 76.

²⁴ Bartholomew, a.g.e., p. 161.

²⁵ Nebi ve Sümer, a.g.e., s. 76.

güvensiz bağlanmanın, duygularını ifade edememe²⁶, utanç duygusu²⁷, sürekli kaygı²⁸ ve sosyal ve fiziksel acıya karşı hassasiyet²⁹ gibi olumsuz duygu ve durumlarla olan ilişkisini açıkça ortaya koymuştur. Bağlanma stilleri ile öfke arasındaki ilişkiyi vurgulayan diğer çalışmalar ise, güvensiz bağlanma stiline sahip olma ile şiddetli öfke arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu³⁰ belirtmektedir. 191 üniversite öğrencisinin bağlanma stilleri ve gösterdikleri semptomlar açısından öfke ve sosyal desteğin etkilerinin incelendiği çalışmada, güvenli bağlanan kişilerin genel öfke düzeylerinin düşük ve öfke kontrol becerilerinin fazla, güvensiz bağlanma stiline sahip kişilerin ise öfke düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmanın sonuçları, özellikle saplantılı bağlanan üniversite öğrencilerinde öfkeyi bastırma düzeyinin oldukça yüksek olduğunu göstermiştir.³¹ Yine Calamari ve Pini'nin 162 genç yetişkin üniversite öğrencisinin katılımıyla yaptıkları çalışmada da güvensiz bağlanan kişilerin sürekli öfke ve öfkeyi bastırma düzeylerinin yüksek olduğu dikkati çekmektedir.³² Ancak ülkemizde, bağlanma stillerinin özellikle genç yetişkinlik ve yetişkinlik döneminde kişilerarası ilişkilerin sağlıklılığı için gerekli olan öfke düzeyini ayarlama ve öfkeyi belirtme ve kontrol etme üzerindeki etkisini araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Üniversite eğitimi, bireyin hem kişisel, hem de mesleki gelişimi açısından oldukça önemlidir. Özellikle eğitim ve sağlıkla ilgili bir mesleğin çalışanı olmak üzere eğitim gören öğrencilerin meslek yaşamına atıldıklarında, birey, aile ve toplumun sağlığını korumak ve hem toplumu, hem de bireyleri geliştirmek üzere hizmet verecekleri düşünüldüğünde, öncelikle

²⁶ Burcu Oktay ve Ayşegül Durak Batıgün, "Aleksitimi: Bağlanma, Benlik Algısı, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Öfke", *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (33), 2014, s. 31-40.

²⁷ M. Engin Deniz, "Ergenlerde bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları ve suçluluk-utanç arasındaki ilişki", *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 2006, s. 89-99.

²⁸ Bülent Dilmaç, Erdal Hamarta ve Coşkun Arslan, "Üniversite öğrencilerinin sürekli kaygı ve denetim odaklarının bağlanma stilleri açısından incelenmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9 (1), 2009, s. 127-159.

²⁹ Maria Teresa Frias ve Phillip R. Shaver, "The moderating role of attachment insecurities in the association between social and physical pain", *Journal of Research in Personality*, 53, 2014, pp. 193-200.

³⁰ Daniel J. Sonkin ve Don Dutton, "Treating Assaultive Men from an Attachment Perspective. In D. Dutton & D. Sonkin (Eds.), *Intimate Violence: Contemporary Treatment Interventions*, New York: Haworth Publishing. 2003, pp. 1-29.

³¹ Tara Kidd ve David Sheffield, "Attachment style and symptom reporting: Examining the mediating effects of anger and social support", *British Journal of Health Psychology*, 10, 2005, pp. 531-541.

³² Elena Calamari ve Mauro Pini, "Dissociative experiences and anger proneness in late adolescent females with different attachment styles", *J Interpers Violence*, 13, 2012, pp. 287-303.

kendilerinin biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden sağlıklı olmaları gerekmektedir. Öfkesini kontrol edemeyen, dolayısıyla anlamlı ve doyum sağlayan ilişkiler kuramayan kişilerin hizmet verdikleri kişilere, meslektaşlarına ve topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmede bir takım güçlüklerle karşılaşabilecekleri düşüncesinden hareketle, çalışmanın üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri, Bartholomew ve Horowitz'in ortaya koyduğu dörtlü bağlanma modeli (güvenli, kayıtsız, saplantılı, korkulu)³³ çerçevesinde incelenmiştir. İncelenen sürekli öfke değişkeni bireyin genel öfke düzeyini, öfke ifade tarzı ise öfkeyi kontrol edebilme, ifade edebilme ya da bastırmayı içermektedir. Aşağıda araştırmanın alt amaçlarına ait araştırma soruları yer almaktadır:

1. Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile genel öfke düzeyleri, öfkeyi bastırma, dışa vurma ve kontrol etmeleri arasında bir ilişki var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri genel öfke düzeyini, öfkeyi bastırma, dışa vurma ve kontrol etme davranışlarını nasıl etkilemektedir?

Yöntem

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişki, genel tarama modellerinden ilişkişel tarama modeli³⁴ ile incelenmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler, 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Dönemi'nde, anket uygulama tekniği³⁵ ile toplanmıştır. Veri toplama araçları, teorik ders bitiminde, ilgili öğretim üyesi/görevlisinden izin alınarak ve araştırmanın amacı açıklanarak araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere, sınıf ortamında ve araştırmacılarından en az birinin gözlemi altında uygulanmıştır. Uygulamalar ortalama 15 dakika sürmüştür, uygulaması yapılan anket ve ölçeği eksik dolduran öğrencilerin formları analize katılmamıştır.

³³ Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., s. 226-244.

³⁴ Niyazi Karasar, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2010, s.79-81.

³⁵ Şener Büyüköztürk vd., **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Pegem Akademi, 2011, s. 125-127.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Bölümü'nde eğitim gören 1107 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan örneklem grubu ise, söz konusu Yüksekokul'un sekiz bölümünde eğitim gören birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle³⁶ seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini, uygulamaların yapıldığı gün sınıfta bulunan, araştırmaya katılmayı kabul eden ve bilgi formu, ölçek ve anket formlarını eksiksiz dolduran 408 üniversite öğrencisi oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Öğrencilere ait demografik özellikler, araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ile, öğrencilerin genel öfke düzeyi ve öfke ifade tarzları Sürekli Öfke Ölçeği (SÖÖTÖ) ile ve bağlanma stilleri ise İlişkiler Anketi (İA) ile toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin yaş, cinsiyet, medeni durum, okudukları bölüm ve sınıfa dair bilgiler bu form aracılığıyla edinilmiştir.

Sürekli Öfke Ölçeği (SÖÖTÖ): Türkçe'ye uyarlanmasını Özer'in yaptığı ölçek 34 maddeden oluşmaktadır. Genel öfke düzeyini ölçen maddeler (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ve 10. maddeler) sürekli öfke alt ölçeğinde, öfkenin ne kadar bastırıldığını ölçen maddeler (13, 15, 16, 20, 23, 26, 27 ve 31. maddeler) öfke içte alt ölçeğinde, öfkenin ne kadar dışa vurulabildiğini ölçen maddeler (12, 17, 19, 22, 24, 29, 32 ve 33. maddeler) öfke dışa alt ölçeğinde ve öfkenin ne kadar kontrol edilebildiğini ölçen maddeler (11, 14, 18, 21, 25, 28, 30 ve 34. maddeler) ise kontrol öfke alt ölçeğinde yer almaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları³⁷ ve bu ölçeğin kullanıldığı araştırmalar, SÖÖTÖ'nin genel öfke düzeyini ve öfke ifade tarzlarını belirlemede oldukça uygun ve kullanılabilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur.^{38,39}

³⁶ Büyüköztürk... vd., a.g.e., s. 84.

³⁷ A. Kadir Özer, "Sürekli öfke (SL-öfke) ve öfke ifade tarzı (öfke-tarz) ölçekleri ön çalışması", *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (31), 1994, s. 26-35.

³⁸ Saçar, a.g.e.

³⁹ Banu Albayrak ve Yasemin Kutlu, "Ergenlerde öfke ifade tarzı ve ilişkili faktörler", *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi*, 2 (3), 2009, s. 57-69.

İlişkiler Anketi (İA): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması Sümer ve Güngör tarafından yapılmış olan⁴⁰ İA, Bartholomew ve Horowitz tarafından geliştirilmiştir.⁴¹ Katılımcılar her biri bir bağlanma stiline denk gelen alt ölçekler olan dört kısa paragraftaki ifadelerin kendilerini ne kadar tanımladığını, 1 ile 7 arasında değişen değerlendirmelerle belirtmektedirler⁴². Ölçeği yanıtlayan kişi hangi paragrafta yüksek puan verdiyse, o paragrafın değerlendirdiği bağlanma stili içine girerken, birden fazla alt ölçeğe verilen yüksek puan olduğunda kişinin bağlanma stili belirlenmemektedir.⁴³ İA'nın gerek orijinalindeki⁴⁴, gerekse Türkçe'ye adaptasyonundaki analizleri⁴⁵ ölçeğin dörtlü bağlanma modeli çerçevesindeki güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stillerini değerlendirmede geçerliliği olan bir değerlendirme aracı olduğunu ortaya koymuştur.

Verilerin analizi

Araştırmada üniversite öğrencilerinin demografik özellikleri kişisel bilgi formu ile bağlanma stilleri İA ile, öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları ise SÖÖTÖ ile belirlenmiştir. Uygulanan formlardan elde edilen veriler SPSS (20.0) programı ile değerlendirilmiştir. Buna göre üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile genel öfke düzeyleri, öfkelerini ne kadar bastırdıkları, ne kadar dışa vurdukları ve kontrol edebildikleri arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Testi ile değerlendirilmiştir. Yapılan korelasyon analizlerinin ardından araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiyi fonksiyonel olarak açıklamak ve bu ilişkiyi tanımlayabilmek için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan bu çalışmaya 408 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaşları 18 ile 35 arasında değişmektedir. Öğrencilerin cinsiyetlerine ve

⁴⁰ Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 71-106.

⁴¹ Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., pp. 226-244.

⁴² Nebi Sümer, "Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması", *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (57), 2006, s. 8.

⁴³ Sümer, a.g.e., s. 8.

⁴⁴ Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., pp.227

⁴⁵ Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 79-81.

bağlanma stillerine (Ek Tablo: 1) dair frekans ve yüzde değerleri tablosu aşağıda sunulmuştur.

Ek Tablo: 1. Üniversite öğrencilerinin cinsiyete ve bağlanma stiline göre frekans ve yüzde değerleri

		f	%
Cinsiyet			
	Kadın	317	77,7
	Erkek	88	21,57
	Herhangi bir kategori belirtmeyen	3	0,73
	Toplam	408	100,0
Bağlanma stili			
	Güvenli	134	32,84
	Kayıtsız	36	8,82
	Saplantılı	43	10,54
	Korkulu	92	22,55
	Bağlanma stili belli değil	103	25,25
	Toplam	408	100,00

Ek tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcıların 317’si kadın, 88’i erkektir. Katılımcılardan 3 tanesi ise kişisel bilgi formunda herhangi bir cinsiyet belirtmemiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin 134’ü güvenli, 36’sı kayıtsız, 43’ü saplantılı ve 92’si korkulu bağlanma stiline sahipken, 103 öğrenci İA’nde birden fazla alt ölçeğe en yüksek puanı verdiği için, bu kişiler için herhangi bir bağlanma stili belirlenememiştir.

Ek Tablo: 2. Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile genel öfke düzeyleri, öfkeyi bastırma, dışa vurma ve kontrol etmeleri arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson Korelasyon testi sonuçları

* p<.05 **p<.01

	Güvenli	Kayıtsız	Saplantılı	Korkulu
Genel öfke düzeyi	-,134**	,098*	,154**	,144**
Öfkeyi bastırma	-,095	,297**	,160**	,103*
Öfkeyi dışa vurma	-,114*	,183**	,100*	,055
Öfkeyi kontrol etme	,147**	,040	,046	-,055

Araştırmanın alt amaçlarından olan bağlanma stilleri ile genel öfke düzeyleri, öfkeyi bastırma, dışa vurma ve kontrol etmeleri arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Testi ile incelenmiştir (Ek Tablo: 2).

Ek Tablo: 3. Üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin, genel öfke düzeyi, öfkeyi bastırma, dışa vurma ve kontrol etmeleri üzerindeki etkisine ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	Grup	R	β	F	t	p
Genel öfke düzeyi	Güvenli	,236	-,105	5,92 5,921	-2,09	,039
	Kayıtsız		,097		1,994	,047
	Saplantılı		,131		2,657	,008
	Korkulu		,081		1,577	,116
Öfkeyi bastırma	Güvenli	,352	-,090	14,233	-1,848	,065
	Kayıtsız		,299		6,379	,000
	Saplantılı		,149		3,147	,002
	Korkulu		,024		,486	,627
Öfkeyi dışa vurma	Güvenli	,239	-,119	6,092	-2,340	,020
	Kayıtsız		,190		3,906	,000
	Saplantılı		,093		1,895	,059
	Korkulu		-,012		-,229	,819
Öfkeyi kontrol etme	Güvenli	,164	,158	2,776	3,077	,002
	Kayıtsız		,030		,600	,549
	Saplantılı		,053		1,068	,286
	Korkulu		,028		,541	,589

Yapılan analizler sonucunda, güvenli bağlanan üniversite öğrencilerinin genel öfke düzeyi ve öfkeyi dışa vurabilme puanları arasında negatif, öfkeyi kontrol edebilme puanları arasında ise pozitif bir ilişki bulunmuştur. Kayıtsız ve saplantılı bağlanan üniversite öğrencilerinin genel öfke düzeyi, öfkeyi bastırma ve öfkeyi dışa vurma puanları arasında pozitif bir ilişki varken, korkulu bağlananların genel öfke düzeyi ve öfkeyi bastırma puanları arasında pozitif bir ilişki görülmüştür.

Araştırmanın diğer alt amacı olan üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin genel öfke düzeyini, öfkeyi bastırma, dışa vurma ve kontrol etme üzerinde ne kadar etkili olduğunu incelemek için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Ek tablo 3'te görüldüğü gibi, üniversite öğrencilerinin genel öfke düzeyi, öfkeyi bastırma, öfkeyi dışa vurma ve öfkeyi kontrol etmeleri üzerinde etkili olan bağlanma stilleri bulunmaktadır. Buna göre, güvenli, kayıtsız ve saplantılı bağlanmanın öğrencilerin genel öfke düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. Güvenli bağlanma genel öfke düzeyini negatif etkilenirken, kayıtsız ve saplantılı bağlanma genel öfke düzeyini pozitif etkilemektedir. Yani güvenli bağlananların genel öfke düzeyleri düşükken, kayıtsız ve saplantılı bağlananların genel öfke düzeyleri yüksektir. Korkulu bağlanmanın ise genel öfke düzeyi üzerinde etkisi bulunmamaktadır.

Üniversite öğrencilerinin öfkeyi bastırmalarında bağlanma stillerinin etkisi incelendiğinde, güvenli ve korkulu bağlanmanın herhangi bir anlamlı etkisi olmadığı görülürken, kayıtsız ve saplantılı bağlanan üniversite öğrencilerinin öfkeyi bastırma düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur.

Analiz sonuçlarına göre güvenli bağlanmanın öfkeyi dışa vurma düzeyi üzerinde negatif etkisi anlamlıyken, kayıtsız bağlanmanın pozitif etkisi anlamlı bulunmuştur. Bu durum, güvenli bağlananların öfkeyi dışa vurma düzeylerinin düşük olduğunu, kayıtsız bağlananların ise öfkeyi dışa vurma düzeylerinin yüksek olduğunu işaret etmektedir. Saplantılı ve korkulu bağlanmanın öfkeyi dışa vurma düzeyi üzerindeki etkisi anlamlı bulunmamıştır.

Son olarak, bağlanma stillerinin öfkeyi kontrol etme üzerindeki etkisi incelendiğinde, yalnızca güvenli bağlanmanın pozitif yönde anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Diğer bağlanma stillerinin öfke kontrolü üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmezken, analiz sonuçları güvenli bağlanan üniversite öğrencilerinin öfkelerini kontrol etme düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermektedir.

Tartışma

Üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin, genel öfke düzeyi ve öfkeyi ifade etme tarzına etkisinin incelendiği araştırmaya katılan 408 öğrencinin yaklaşık %33'ünün güvenli, %9'unun kayıtsız, %10'unun saplantılı,

% 22'sinin korkulu bağlandığı görülmüş, %25 kadarının ise bağlanma stili belirlenememiştir. İA'nın geliştirme çalışmasına katılan 77 katılımcının, %47'si güvenli, %18'i kayıtsız, %14'ü saplantılı ve %21'i korkulu bağlanma gösterirken⁴⁶, Sümer ve Güngör'ün İA'nın Türk örnekleme üzerinde psikometrik incelemesini yaptıkları çalışmada güvenli bağlanma %36, kayıtsız bağlanma %15, saplantılı bağlanma %30 ve korkulu bağlanma %19 bulunmuştur. Birden fazla alt ölçeğe en yüksek puanı verdiklerinden bağlanma stilleri belirlenemeyen kişilerin sayısı ise sözkonusu iki çalışmada da görece düşüktür.⁴⁷ Buna göre bu çalışmadan elde edilen güvenli ve korkulu bağlanma oranları, Sümer ve Güngör'ün çalışmasıyla, saplantılı ve korkulu bağlanan kişilerin oranları ise Bartholomew ve Horowitz'in çalışmasıyla paralellik göstermektedir. İA'nın bağlanma stillerini değerlendirmedeki geçerliği göz önüne alındığında herhangi bir bağlanma stili belirlenemeyen kişilerin oranının fazla olmasının, katılımcıların alt ölçeklerde yer alan ifadeleri okurken ve değerlendirirken yeterince dikkatli davranmamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada, güvenli bağlananların genel öfke düzeyleri düşük, kayıtsız ve saplantılı bağlananların yüksek bulunmuş, korkulu bağlanmanın ise genel öfke düzeyi üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür. Ayrıca, çalışmaya katılan öğrencilerin öfkeyi bastırmalarında bağlanma stillerinin etkisi incelendiğinde, güvenli ve korkulu bağlanmanın herhangi bir anlamlı etkisi olmadığı görülürken, kayıtsız ve saplantılı bağlanan üniversite öğrencilerinin öfkeyi bastırma düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur.

Bağlanma stillerinin olumsuz duygu ve davranışlarla olan ilişkisini araştıran çalışmalar incelendiğinde, özellikle güvenli olmayan bağlanma stillerinin (kayıtsız, korkulu, saplantılı) genel öfke düzeyi ve öfkeyi dışa vurma, bastırma ve kontrol etme üzerinde etkili olduğunu ve diğer patolojik belirtiler için önemli bir risk oluşturduğunu ortaya koyduğu görülmüştür. Çalışmalar, korkulu ve kayıtsız bağlanan çocuklarda daha fazla eleştirilme korkusu ve sosyal kaygı görüldüğünü⁴⁸, saplantılı ve korkulu bağlanma stiline sahip üniversite öğrencilerinin sürekli kaygı düzeylerinin diğer bağlanma stillerine sahip olanlardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.⁴⁹ Bu bulgular

⁴⁶ Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., pp. 228-229.

⁴⁷ Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 80.

⁴⁸ Laura E. Brumariu ve Kathryn E. Kerns, "Mother-child attachment and and social anxiety symptoms in middle childhood", *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29 (5), 2008, pp. 393-402.

⁴⁹ Dilmaç, Hamarta ve Arslan, a.g.e., s. 139-141.

Warren ve diğerlerinin yaptıkları çalışmanın sonucunda ortaya çıkan, güvensiz bağlanma stilinde olan çocukların kaygı bozukluklarını, güvenli bağlanma stilinde olan çocuklara göre daha sık gösterdiklerine dair sonucu destekler niteliktedir.⁵⁰ Diğer bazı çalışmalarda da güvensiz bağlanan bireylerin güvenli bağlananlarla karşılaştırıldığında daha yüksek düzeyde anksiyete ve depresyon belirtilerine sahip oldukları sonucuna varılmıştır.^{51'52'53}

Oktay ve Batıgün ise çalışmalarında bireylerdeki aleksitimi (duygularını sözle ifade etme zorluğu) ile bağlanma, kendilik algısı, kişilerarası ilişki tarzları ve öfke arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda, aleksitimik bireylerin daha fazla kaygılı ve kaçınmacı, daha az güvenli bağlanma sergiledikleri, benlik algılarının daha düşük olduğu ve kişilerarası iletişimde de daha fazla ketleyici, daha az besleyici yaklaşım gösterdikleri, öfke karşısında saldırgan davranışları daha fazla gösterdikleri saptanmıştır.⁵⁴ Bu sonuçlar, çalışmamızda ortaya çıkan güvensiz bağlanma stillerinden kayıtsız ve saplantılı bağlanmaya sahip olanların genel öfke düzeylerinin öfkeyi bastırma düzeylerinin yüksek olduğu bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Güvenli bağlanan kişilerde sürekli öfke düzeyinin düşük vurgulayan ve güvensiz bağlanma stiline sahip kişilerde, özellikle saplantılı bağlananlarda sürekli öfke düzeyinin yüksek ve öfkeyi bastırma becerisinin düşük olduğunu ortaya koyan çalışmalar^{55'56} da araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir.

Literatür incelemelerinde bağlanma stilleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının ilişkisini inceleyen bir çalışmaların bulunmasına rağmen,

⁵⁰ Susan L. Warren vd., "Child and adolescent anxiety disorders and early attachment", *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 36(5), 1997, pp. 637-44.

⁵¹ Aydoğan Aykut Ceyhan, "Üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısının öğrenilmiş güçlük, kaygı ve psikolojik belirtileri yordama düzeyi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6 (1), 2006, s. 53-73.

⁵² Erdal Hamarta, *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi*, Konya, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

⁵³ Antonia Bifulco... vd., "Adult attachment style I: Its relationship to clinical depression", *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 37, 2002, pp. 50-59.

⁵⁴ Oktay ve Durak Batıgün, a.g.e., s. 37-38.

⁵⁵ Kidd ve Sheffield, a.g.e., pp. 531-541.

⁵⁶ Clamari ve Pini, a.g.e., pp. 287-303.

ülkemizde bu ilişkiyi direkt olarak araştırılan bir çalışmaya rastlanmadığından, bu konu ile ilgili yeni çalışmaların yapılmasının alana önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Ancak, çalışma uygulama yapılan örnekleme sınırlı olduğundan, sonuçların genellemesinde dikkatli olunmalıdır. Ayrıca bağlanma stilleri ile öfke düzeyi ve öfkeyi ifade etme tarzının, birbirleri dışında başka birçok değişkenden de etkilenebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç

Kontrol edilemeyen öfkenin sonucu olarak şiddet içeren davranışların çok fazla görülmeye başlandığı ve bu örneklerin her geçen gün arttığı günümüzde, öfkenin anlaşılması ve kontrol edilebilmesi önemli bir beceridir. Bu becerinin kazanılmasında çocukluk ve özellikle de bebeklik dönemi ve bu dönemde bebeğin anneyle/bakım verenle ilişkisinin ne derece sağlıklı olduğu özel önem taşımaktadır. Bu çalışma bağlanma stili ile öfke arasındaki ilişkiyi araştırması açısından anlamlı olup, ulaşılan bu sonuçların özellikle çocuk gelişimi alanında hizmet verecek eğitimci ve sağlıkçılara ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca öfke kontrolü ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişkili olması, kendine güvenen, davranışlarının sorumluluklarını alan bireylerin yetişmesinde bilinçli anne baba tutumlarının önemini bir kez daha göstermektedir. Bu nedenle anne baba eğitim programlarında “güvenli bağlanma”yı sağlayacak ve destekleyecek çalışmalara yer verilmesi, her açıdan sağlıklı bireylerin yetişmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ALBAYRAK, Banu ve Yasemin KUTLU, “Ergenlerde öfke ifade tarzı ve ilişkili faktörler”, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi*, 2 (3), 2009, ss. 57-69.

BARTHOLOMEW, Kim, “Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective”, *Journal of Social and Personal Relationships*, 7 (2), 1990, pp. 147-178.

BARTHOLOMEW, Kim ve Leonard M. HOROWITZ, “Attachment Styles Among Young Adults: A Test of A Four-Category Model”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (2), 1991, pp. 226-244.

BEE, Helen ve Dennis BOYD, **Çocuk Gelişim Psikolojisi**, (çev. Okhan Gündüz), İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2009.

BIFULCO, Antonia... vd., "Adult attachment style I: Its relationship to clinical depression", *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 37, 2002, pp. 50-59.

BOWLBY, John, **Attachment and Loss, Basic Books**, 1983, pp. 277-291.

BRETHERTON, Inge, "The origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth", *Developmental Psychology*, 28, 1992, pp. 759-775.

BRUMARIU, Laura E., Kathryn E. KERNS, "Mother-Child Attachment and Social Anxiety Symptoms in Middle Childhood", *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29 (5), 2008, pp. 393-402.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener... vd., **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Pegem Akademi, 2011.

CALAMARI, Elena ve Mauro PINI, "Dissociative Experiences and Anger Proneness in Late Adolescent Females with Different Attachment Styles", *J. Interpers Violence*, 13, 2012, pp. 287-303.

CEYHAN, Aydoğan Aykut, "Üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısının öğrenilmiş güçlük, kaygı ve psikolojik belirtileri yordama düzeyi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6 (1), 2006, s. 53-73.

DENİZ, M. Engin, "Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki", *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 2006, s. 89-99.

DİLMAÇ, Bülent, Erdal HAMARTA ve Coşkun ARSLAN, Üniversite Öğrencilerinin Sürekli Kaygı ve Denetim Odaklarının Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9 (1), 2009, s. 127-159.

DURAN, Ömer ve Jale ELDEKLİOĞLU, "Öfke Kontrol Programının 15-18 Yaş Arası Ergenler Üzerindeki Etkililiğinin Araştırılması", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 2005, s. 267-280.

ECKHARDT, Christopher, Bradley NORLANDER ve Jerry DEFFENBACHER, "The Assessment of Anger and Hostility: A Critical Review", *Aggression and Violent Behavior*, 9, 2004, p. 17-43.

FRIAS, Maria Teresa ve Phillip R. SHAVER, "The Moderating Role of Attachment Insecurities in the Association Between Social and Physical Pain", *Journal of Research in Personality*, 53, 2014, pp. 193-200.

HAMARTA, Erdal, Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi, Konya, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

KARASAR, Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2010.

KIDD, Tara ve David SHEFFIELD, "Attachment Style and Symptom Reporting: Examining the Mediating Effects of Anger and Social Support", *British Journal of Health Psychology*, 10, 2005, pp. 540.

MIKULINCER, Mario, "Adult Psychological Development: Attachment", Neil J. Smelser and Paul B. Baltes (der.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, Elsevier, USA, 2001, pp. 160-167.

OKTAY, Burcu ve Ayşegül DURAK BATIGÜN, "Aleksitimi: Bağlanma, Benlik Algısı, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Öfke", *Türk Psikoloji Yazıları*, 17 (33), 2014, s. 31-40.

ORAL, Nursen ve Nesrin HİSLİ ŞAHİN, "Yeme Tutum Bozukluğunun Kişilerarası Şemalar, Bağlanma, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Öfke ile İlişkisi", *Türk Psikoloji Dergisi*, 23 (62), 2008, s. 37-48.

ÖZER, A. Kadir, "Sürekli Öfke (SL-Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçekleri Ön Çalışması", *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (31), 1994, s. 26-35.

SAÇAR, Berna, İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Öfke Tepkisiyle Arkadaş Bağlılığın İncelenmesi", Çukurova Üniversitesi, Adana, 2007, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).

SONKIN, Daniel J. ve Don DUTTON, Treating Assaultive Men from an Attachment Perspective, D. Dutton & D. Sonkin (Der.), *Intimate Violence: Contemporary Treatment Interventions*, New York: Haworth Publishing. 2003, pp. 1-29.

SÜMER, Nebi, "Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması", *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (57), 2006, s. 8.

SÜMER, Nebi ve Derya GÜNGÖR, "Yetişkin Bağlanma Stillerinin Türk Örneklemi Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürler Arası Bir Karşılaştırma", *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 1999, ss. 71-106.

WARREN, Susan L.... vd., "Child and Adolescent Anxiety Disorders and Early Attachment", *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 36 (5), 1997, pp. 637-44.

Summary

The early attachment relations between the child and the mother/caregiver is a crucial and effective fact onto the interpersonal relationships both in childhood and adulthood periods. The ability to express anger in an acceptable and appropriate manner is a positive personality characteristic, while inability to control emotions and behavior has the possible potential to be harmful for the person himself/herself and the others. Therefore, it is known that the trait anger (the level of anger) and the anger expression style (anger suppression, anger expression and anger control) has an important effects on interpersonal relationships, mental and physical problems. In this study, the relation between attachment styles (secure, dismissing, preoccupied, fearful) and the trait anger and anger expression styles of university students and the attachment styles effects on these variables were explored.

The study was conducted with 408 university students from all departments of Istanbul Gelisim University, School of Health Sciences in 2014-2015 Academic Year, Spring semester. After taking the verbal approval's from all participants, Trait Anger and Anger Expression Scale, Relationship Questionnaire and the personal information form which was created by the researchers were applied and the results were analyzed with SPSS 20 program. The correlation between the attachment styles (secure, dismissing, preoccupied, fearful) and the trait anger (level of anger) and anger expression style (anger suppression, anger expression and anger control) were analysed with Pearson Correlation Test. After that analysis, in order to determine the direction of the relation between the variables, simple linear regression analysis was performed.

In our study, the results showed that the level of anger is low in those who have secure attachment, while those who are dismissing and preoccupied have significantly high level of anger. There was no effect of fearful attachment style on the level of anger. In addition, when examining the effect of attachment styles on anger suppression of the participants, it was observed that there was no significant effect of secure and fearful attachment while it was found that the dismissing and preoccupied university students have high level of anger suppression.

In relevant literature of our country, there was not found any study which examine of the relationship between the attachment styles and the anger directly, although results of some researches revealed that especially insecure

attachment styles (dismissing, preoccupied, fearful) are risk for pathological symptoms such as anxiety disorder and aggressiveness.

As a result, it is so important to understand the causes of anger and have ability to control it, since the violent behaviors we come across most nowadays because of uncontrolled and high level anger. Early childhood period -especially infancy- and the strenght of the relationship between the child and the mother/caregiver have a great importance on acquiring this ability. This study revelaed significant findings interms of the aim of this research and it is considered that these results would lead the educators and the experts whose serve in the field of early childhood. Additionally, it would provide positive contribution and be beneficial to the field to conduct more researches about attachment styles and anger relation with different sample groups.